Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · "Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnol... DOI: 10.5281/zenodo.24318945

materiallar to'plami

БИЛИМ ВА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ИНТЕГРАЦИЯСИДА МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИНГ ЎРНИ

Б.Якубова-Андижон машинасозлик институти, "Гуманитар фанлар" кафедраси ассистенти

Аннотация. Мақолада замонавий кадрлар тайёрлаш муассасаларида мустақил таълимнинг бугунги кундаги ҳолати, талаблари ва муаммолари ҳақида сўз боради. Мустақил таълим топшириқлари даражаси, уларни бажарилиш тартиби, эришиладиган натижалар батафсил ёритилган.

Калит сўзлар: мустақил таълим, амалиёт**,** таништирув амалиёти**,** битирув малакавий амалиёт, реферат, когнитив ўқув фаолияти, маъруза, амалий машғулотлар, лаборатория машғулотлар.

Олий таълимни модернизациялаш, замонавий фан-техника тараққиёти талабларига, рақамли таълим стратегияларига мослаштириш, "ижтимоий иқтисодий ривожланишнинг устувор йўналишларига ҳамда халқаро стандартлар талабларига мос келадиган олий таълим тизимини яратиш", билим парадигмасидан компетентли таълим парадигмасига ўтиш бўлажак мутахассисларни касбий-методик тайёргарлигини орттиришда муҳим аҳамият касб этади. Педагогика олий таълим муассасаларида аудитория машғулотларининг асосий вазифаси талабаларга муайян фан юзасидан билим, кўникма ва малакаларни таркиб топтириш ҳамда уларни амалий фаолиятларида қўллаш билан боғлиқ – компетенцияларини ривожлантириш ҳисобланади.

Талабаларнинг фанга оид билимларни чуқурлаштириш билан боғлиқ когнитив ўқув фаолияти бевосита, маъруза, амалий, лаборатория ва семинар машғулотларида амалга оширилади. Фан юзасидан ўзлаштирилган билимлар, эгалланган малакаларни амалиётда қўллаш муаммоларини амалий ҳал этиш, ҳаётий вазиятларда тўғри фойдалана олиш компетенцияларини шакллантириш мустақил таълим топшириқлари ва малакавий амалиётлар давомида амалга оширилади.[1.55]

Амалий машғулотлар ўтилган назарий материалларни мустахкамлаш билан бир қаторда укувчиларда мустақил ишлаш буйича кўникмаларни ҳосил қилишни тарбиялаш имконини ҳам беради.

Замонавий кадрлар тайёрлаш муассасаларининг бугунги кундаги асосий вазифаси – касбий етук, рақобатбардош, компетентли мутахассислар тайёрлаш орқали жамият эҳтиёжларини ва иш берувчилар талабини қондиришдан иборат. Ўзлаштирилган билимларни ишлаб чиқаришга ёки касбий фаолиятга татбиқ этиш компетентлиги бевосита, малакавий амалиётлар ва талабанинг мустақил

Published: 10.11.2023

Cite this article: Б.Якубова (2023). Билим ва ишлаб чиқариш интеграциясида мустақил таълимнинг ўрни. Emro Science and Education, 1(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.24318945

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

таълими жараёнида шакллантирилади. Шу нуқтаи назардан, асосий тушунчалар таҳлилига тўхталиб ўтамиз:

амалиёт (грекча практик — фаолият**)** – онгли мақсадни белгилашга асосланган ва воқъеликни ўзгартиришга қаратилган инсон фаолияти (шу жумладан шахснинг ўзи) . Бизнингча амалиёт, назарий билимларни мустаҳкамлаш, амалий кўникма ва малака ҳосил қилиш, касбий-амалий тайёргарликни таъминлашга қаратилган ўқув жараёнининг бир қисми ҳисобланади. Амалиётнинг бир неча тури фарқланади: ўқув амалиёти, ишлаб чиқариш амалиёти, педагогик амалиёт, диплом олди амалиёти.

Педагогика олий таълим муассасаларида талабаларнинг касбий-методик тайёргарлигини орттириш, касбий компетентлигини ривожлантиришда педагогик амалиёт муҳим аҳамият касб этади. Педагогик амалиётни ўтказишда таништирув амалиёти, битирув малакавий амалиёти ўзига хос аҳамиятга эга бўлиб:

таништирув амалиёти – бакалавриатнинг I – III курс талабалари томонидан келажакдаги касбий фаолият ҳақида маълумотлар олиш ва назарий билимларни мустаҳкамлаш ҳамда ажратилган кредитларни ўзлаштириш мақсадида ўталадиган ихтиёрий амалиёт тури;[2.38]

битирув малакавий амалиёт – таълимнинг якунловчи босқичи ҳисобланадиган ва бакалавриатнинг IV курс талабалари томонидан назарий билимларни мустаҳкамлаш ва амалиётда қўллаш кўникмаларини ҳосил қилиш орқали амалиётда ишлашга тайёр бўлишларини таъминлаш, шунингдек, битирув малакавий иши мавзуси бўйича материаллар тўплаш мақсадида ўталадиган мажбурий амалиёт тури.

Шунингдек, педагогик амалиёт жараёнида ўрганилган объектни ўқувчиларга инновацион методлар, педагогик технологиялар ёрдамида етказиш, педагогик тажриба, маҳоратини орттиришга, методик тайёргарлигини такомиллаштиришга имкон яратади.

Малакавий амалиёт бакалавр йўналишдаги талабаларнинг олий ўқув юртида олиб бориладиган таълим-тарбия жараёнининг изчил давоми саналиб, бакалаврият йўналиши бўйича олинган назарий билимларни мустаҳкамлаш ва мазкур билим, кўникма, малакаларни бевосита таълим-тарбия жараёнига қўллаш имкониятини беради.

Малакавий амалиёт – бўлажак мутахассисларни тайёрлашда ўқувпедагогик жараёнининг асосий қисми ҳисобланади. Малакавий амалиёт намунавий ва ишчи ўқув режасига мос равишда амалга оширилади. Малакавий амалиётнинг мазмумни амалиёт турига қараб, кафедрада ишлаб чиқилган дастурига мос бўлади. Малакавий амалиёт ўқув машғулотларидан ажралган ҳолда ташкил этилади. Малакавий амалиётни талабалар олий таълим муассасаси билан шартнома тузилган ташкилотларда ўташлари мумкин.[3.105]

materiallar to‘plami

Талаба мустақил ишининг асосий мақсади ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантиришдан иборатдир.

Талабага қийинчилик даражаси унинг шахсий имкониятлари, қобилияти ва билим даражасига мувофиқ бўлган бирор мавзу бўйича вазифа тайёрлаш топширилади. Бунда талаба асосий адабиётлардан ташқари қўшимча адабиётлардан ва интернет маълумотларидан фойдаланиб материаллар йиғади, таҳлил қилади, тизимга солади ва мавзу бўйича имкон даражасида тўлиқ, кенг маълумот беришга ҳаракат қилади. Зарур ҳолларда ўқитувчидан маслаҳат оладилар. Мавзу бўйича реферат компьютерда тайёрланиб фан ўқитувчига топширилади. Топширилган вазифанинг мазмуни, олинган маълумотларнинг бойлиги ва бошқа белгилари бўйича фан ўқитувчиси талабани баҳолайди.[4.180]

Талаба мустақил ишининг вазифалари қуйидагилардан иборат:

• янги билимларни мустақил тарзда пухта ўзлаштириш кўникмаларига эга бўлиши;

• керакли маълумотларни излаб топишнинг қулай усуллари ва воситаларини аниқлаши;

• ахборот манбалари ва манзилларидан самарали фойдаланиши;

• анъанавий ўқув ва илмий адабиётлар, меъёрий ҳужжатлар билан ишлаши;
• электрон ўқув адабиётлар ва маълумотлар банки билан ишлаши;

• интернет тармоғидан мақсадли фойдаланиши;

• берилган топшириқ ва вазифаларнинг рационал ечимини топиши;
• маълумотлар базасини таҳлил этиши;

• иш натижаларини экспертизага тайёрлаш ва эксперт хулосаси асосида қайта ишлаши;

• топшириқ ва вазифаларни бажаришда тизимли ва ижодий ёндашиши;
• ишлаб чиқилган ечим, лойиха ёки ғояни асослаш ва мутахассислар жамоасида ҳимоя қилиш

Мустақил иш – ўқитувчининг топшириғи ва унинг раҳбарлигида ўқув вазифасини ҳал этадиган таълимнинг фаол методи. Мустақил иш бу қўйилган мақсад билан боғлиқликда талабаларнинг аниқ фаолиятини ташкил этиш ва амалга оширишдир. Талабанинг мустақил ишлари унинг юқори даражадаги фаоллик, ижодийлик, мустақил таҳлил, ташаббускорликка асосланган фаолиятидир.

Кейинги пайтда аудитория соатлари камайиши натижасида мавзуларни бир қисми машғулотлар давомида ўтилиб, қолган қисми мустақил таълим сифатида талабаларнинг ўзлари ўзлаштириши керак бўлмоқда. Талаба мустақил ишини ташкил этиш мақсадида мавзуларни бўлиб бериш, ёки шу мавзу асосида

ижодий ишлар вазифа этиб берилмоқда. Мустақил таълимнинг асосий мақсади талаба мавзуни тўлиқ ўзлаштириши, олинган билимларини амалиётга қўллай олиши кўникмаларини ҳосил қилиш.[4.220]

Демак мустақил таълимнинг биринчи вазифаси аудитория машғулотларида берилаётган маълумотлар асосида фаннинг мазмунини ўзлаштириш ва иккинчи вазифаси ўзлаштирилган билимдар асосида ижодий ишлар яратиш. Бу яратилган ижодий ишлар фанни амалиёт билан боғлаш демакдир.

Адабиётлар рўйхати

1. Р.Ишмуҳамедов, М.Юлдашев. “Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар” таълим тизими ходимлари, методистлар, ўқитувчилар, тарбиячи ва мураббийлар учун ўқув қўлланма. – Тошкент, 2013.
2. Ш.Ш.Олимов, Б.Т. Жураев. Малакавий амалиёт. Методик қўлланма. –Б.: Бухоро давлат университети, 2021. - 41 б.
3. К.Турғунбоев, М.Ортиқова. “Педагогик инновация асослари”. – Андижон: “Андижон нашриёт-матбаа”, 2011.
4. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И., Шиянов Е.Н. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – М.: Школа-Пресс, 2000. – С.226.